

VASUDEVAN, Alexander (2017)
The Autonomous City: A History of Urban Squatting
 Londres: Verso, 304 p.
 ISBN 978-1781687864

Alexander Vasudevan presenta una compilació d'històries d'ocupacions urbanes a l'Europa Occidental i l'Amèrica del Nord. Les experiències del llibre relacionen tant les ocupacions motivades per necessitats d'habitatge com aquelles que, arran d'altres dinàmiques sociopolítiques, constitueixen centres socials. L'ocupació és entesa com una eina de transformació i disputa per l'espai i la imaginació de les possibilitats urbanes (apropiant-se de l'entorn físic construït, per a habitatge, o per construir un centre on poder articular un discurs crític i desenvolupar una contracultura —també urbana).

L'autor defensa l'ocupació com a via o mitjà per reivindicar el dret a la ciutat, però també el dret a poder *estar* a la ciutat —és el cas de l'acolliment de migrants i refugiats, per exemple (p. 150-151)— i, en conseqüència, de poder *ser-hi*. En aquest sentit, els centres socials ocupats han estat nodes i punts de reunió de diversos moviments contestataris (feminisme, antifeixisme, LGBTQI...). Tots aquests casos —sigui dins la lluita per l'habitatge o per les alternatives socials i relacionals— mostren una mena d'urbanisme participatiu en acció, en marxa, que crea espais directament, «sense permís», per satisfer les compulsions polítiques, que són pulsions urbanes.

Vasudevan té una gran experiència en aquests temes. Ha col·laborat en el llibre *The City is Ours* i ha escrit diversos articles, com ara un primer intent d'una geografia global de l'ocupació (Vasudevan, 2015b) o una aproximació a la ciutat «autònoma» (Vasudevan, 2015a). Així doncs, és una temàtica que no li és aliena i que es contextualitza dins dels estudis que des d'altres vessants han estudiat les geografies autònomes (Pickrill i Chatterton, 2006) o les possibilitats

utòpiques (Mumford) o llibertàries de la ciutat (Reclus, Bookchin, Sousa, Oyón i Springer, entre d'altres).

El llibre consta de vuit capítols, més una introducció i un epíleg. Del capítol 2 al 6 l'autor se centra en les ciutats europees (Londres, Amsterdam i Copenhagen, Frankfurt i Hamburg, Berlín i Bolonya, Roma, Milà i Torí). Els capítols inicial i final tracten de Nova York, i el setè, de Vancouver. Tot i que Vasudevan se centra en Occident, també esmenta l'ocupació al Sud global i les formes precàries que adopta, a causa de les injustes estructures de desposseïció, exclusió i violència que hi ha darrere. Cal agrair que, tal com ja va fer Lees (2004), s'inclouin les ciutats del Sud a l'hora de pensar l'emancipació i les formes alternatives d'organitzar-nos.

Seguint el fil de l'eurocentrisme, Vasudevan també aprofita per parlar de les contradiccions d'algunes ocupacions, que en el cas de Vancouver es tracta de pràctiques colonialistes d'ocupació de terres (p. 190). Quan estudia el cas alemany (p. 116), mostra concretament com les actituds sexistes i l'assetjament i la violència sexual es reproduïen en nombrosos llocs ocupats als anys vuitanta, ja que aquests llocs, tot i el seu heterotopisme, estan inserits dins el sistema de valors imperant —o almenys les persones que hi viuen. Tot i no ser central al llibre, congregar la visió de gènere i l'ocupació resulta molt interessant perquè es mostren les relacions de poder dins aquests projectes (Marinas Sánchez, 2004).

En general, en el llibre, el tema de l'habitatge és molt important, ja que la història de l'ocupació urbana sempre ha estat lligada estretament a la inseguretat de l'habitatge, als esforços de la gent per assegurar-se el dret a tenir casa i als fona-

ments bàsics de supervivència (p. 239). Les crisis urbanes com la de Detroit han fet que la població més desfavorida hagi hagut de desenvolupar noves eines que la porten a existir fora de les lògiques d'acumulació capitalista, en un intent per corregir la inequitat material:

Over the past decade and, in particular, in the years that followed the global financial crisis, a sustained and systematic attack on alternative forms of living and working has taken place in cities across Europe and North America. Authorities have targeted the often informal and sometimes illegal spaces set up by ordinary people. These were people who became squatters in order to take control of their own lives and respond to basic housing needs, but who found in their actions new political possibilities for collective self-empowerment and autonomous political action. (p. 5-6)

De fet, un dels exemples que posa i defensa amb més vehemència és la PAH i l'obra social (p. 243), que ocupen i alliberen edificis i apoderen la col·lectivitat.

Tanmateix, la criminalització que pateix el moviment s'ha incrementat (precisament aquests últims mesos hi ha hagut tot un front polític i mediàtic que defensava endurir l'acció contra l'ocupació barrejant interessadament diferents tipus d'ocupació). Per tant, no és desmesurat relacionar l'ofensiva legal i judicial amb l'ocupació com un intent de protegir la mercantilització de l'habitatge en un moment en el qual molta gent s'ha organitzat per cercar alternatives i afrontar en comú aquest atac (la creació recent del Sindicat de Llogaters, sense anar més lluny). Aquesta ofensiva busca mantenir la inviolabilitat de la propietat privada, sense que importi que molts pisos buits estiguin en mans de bancs o fons d'inversió (fa poc, l'Ajuntament de Barcelona ha reprès mesures contra aquests pisos). L'ocupació i la figura de l'ocupa s'uti-

litzen com a eina o arma per perpetuar la dominació, accentuar la desigualtat, implementar polítiques d'increment de la seguretat i donar suport a un sistema que creix de manera insostenible.

El llibre també descriu la tasca que fan els centres socials. Igual que la lluita per l'habitatge apodera, els centres socials catalitzen una transformació social urbana que defensa la justícia social i la igualtat per sobre de les agendes neoliberals. Tal com mostra Vasudevan, per a molts activistes, posar en funcionament un centre ocupat era una manera de reivindicar el dret a la diferència i tot un repertori de relacions socials alternatives. Aquest fenomen va ser especialment fort a Itàlia, on, a més de funcionar com a llocs de reunió i de contacte per a les lluites, també es van imbricar amb el context dels moviments del 68, l'*opéraisme* o l'autonomia, que dins de la relectura del marxisme reivindicava la cultura de l'autogestió i la creació cultural (*l'agitprop* contracultural, p. 171) per tal de crear formes de vida alternatives oposades a l'economia capitalista. La nova onada de centres socials (p. 181), sobretot en el nord, dels anys vuitanta i noranta, va nodrir el *milieu* radical urbà (també va ser l'època en què es van «exportar» els centres socials, precisament des d'Itàlia, a Espanya).

El llibre, en definitiva, explora com la lluita per l'habitatge, pels centres socials o pels migrants i refugiats representa l'articulació d'un dret a la ciutat alternatiu, ja que els ocupes no tan sols reclamen l'espai, sinó que el transformen radicalment. Una altra reflexió que als geògrafs ens pot interessar és com el règim d'acumulació urbà (a través del desenvolupament desigual i d'una regeneració que perpetua aquestes diferències) pot funcionar com a font de mobilització política, formació de noves identitats i intimitats, conreu de solidaritats i, finalment, desig de reimaginar i viure la ciutat de manera diferent, tot reclamant un dret a la ciutat alternatiu.

Referències bibliogràfiques

- MARINAS SÁNCHEZ, M. (2004). «Derribando los muros del género: mujer y okupación». A: ADELL i MARTÍNEZ (eds.). *¿Dónde están las llaves? El movimiento okupa: prácticas y contextos sociales*. Madrid: Catarata.
- LEES L. (ed.) (2004). «The Emancipatory City? Paradoxes and Possibilities». Londres: Sage.
- PICKERILL, J. i CHATTERTON, P. (2006). «Notes towards autonomous geographies: creation, resistance and self-management as survival tactics». *Progress in Human Geography*, 30 (6), 1-17.
- VASUDEVAN, A. (2015a). «The autonomous city: towards a critical geography of occupation». *Progress in Human Geography*, 39 (3), 316-337.
- (2015b). «The makeshift city: Towards a global geography of squatting». *Progress in Human Geography*, 39 (3), 338-359.
- STEEN, B.; KATZEFF, A. i HOOGENHUIJZE, L. (eds.) (2014). *The city is ours: Squatting and Autonomous Movements in Europe from the 1970s to the Present*. Oakland: PM Press.

Aritz Tutor Anton

Universitat Autònoma de Barcelona

Departament de Geografia

alsumak@gmail.com

<https://doi.org/10.5565/rev/dag.538>

